

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАННЯ З ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Дудник В.В.

*к.т. н., старший викладач
кафедри безпека життєдіяльності*

Куртінін Е.В.

*студент 4 курсу
інженерно-технологічний факультет*

Перерва Ю.В.

*студентка 2 курсу
інженерно-технологічний факультет
Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава*

Досвід викладання курсу «Цивільний захист» в Полтавській державній аграрній академії показав, що в умовах впровадження кредитно-модульної системи навчання потрібні принципово нові підходи як до викладання навчального курсу, так і до його методичного забезпечення (виділення окремих блоків-модулів, розробка нової робочої програми, лекційних та практичних занять, критеріїв оцінювання навчальних досягнень студентів, які вивчають вказаний курс).

На сьогоднішній день головними нормативними документами, що регламентують порядок планування та викладання дисциплін, пов'язаних з безпекою, є ряд наказів, законів та положень [1].

З цих документів випливає, що кількість годин, передбачених для вивчення нормативної навчальної дисципліни, не може зменшуватися при розробці та перегляді освітньо-професійних програм без погодження з Держгірпромнаглядом, з ДСНС та Міністерством освіти і науки України. Крім того, дипломні проекти і роботи випускників вищих навчальних закладів освіти обов'язково повинні містити розділи з питань цивільного захисту та охорони праці.

Останнім часом у структурах деяких освітньо-професійних програм стала виявлятися тенденція до об'єднання трьох дисциплін: «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці» та «Цивільний захист» в єдину –

«Безпека життєдіяльності» зі звичайним скороченням навчального навантаження.

Розглянемо, наприклад, «Освітньо-професійну програму підготовки бакалавра за спеціальностями напряму – «педагогічна освіта», яка досліджена та схвалена багатьма представниками десятків навчальних закладів України затверджена Міністром освіти і науки України. У цій програмі пункт «Безпека життєдіяльності» складається з трьох модулів: [2]

Модуль 1. «Охорона праці»;

Модуль 2. «Безпека життєдіяльності»;

Модуль 3. «Цивільна оборона».

При детальному розгляді змісту цих модулів питання, з яких вони складаються, та їх послідовність є не зовсім зрозумілими. На жаль, це не єдиний приклад.

Свою педагогічну діяльність у ВНЗ викладачі дисциплін циклу «Безпека життєдіяльності» будують на основі декількох документів:

1. Програми нормативної дисципліни «Безпека життєдіяльності» для вищих навчальних закладів освіти, затвердженої першим заступником Міністра освіти і науки України;

2. Програми нормативної дисципліни «Основи охорони праці» для вищих навчальних закладів освіти, затвердженої першим заступником Міністра освіти і науки України та програми підготовки спеціалістів та магістрів дисципліни «Цивільний захист».

Послідовність викладання цих дисциплін повинна бути така, відповідно до наказу Міносвіти України №420 від 02.12.98 р., викладання безпеки життєдіяльності доцільно викладати на 1-2 курсі, але викладання на цьому курсі питань курсу «Цивільний захист» не є своєчасним, оскільки цей матеріал важко сприймається студентами, які ще не в повному обсязі засвоїли основні дисципліни своєї майбутньої професії. Тому викладання безпеки життєдіяльності, основ охорони праці та цивільного захисту повинно бути розташовано за семестрами. У контексті з методикою викладання та

міжпредметними зв'язками, найбільш правильно викладати курс «Безпека життєдіяльності» на третьому курсі у п'ятому або шостому семестрі. В наступному семестрі доречно ввести наступний курс «Основи охорони праці», а курс «Цивільний захист» – вже майбутнім магістрам або в останньому семестрі бакалаврата [3].

Продовженням циклу навчальних дисциплін, розпочатих «Безпекою життєдіяльності», є «Цивільний захист». Вивчення студентами цієї нормативної дисципліни у ВНЗ України передбачається відповідно до Конституції України (згідно з якою, забезпечення життя та здоров'я людини є обов'язком держави, оскільки людина та її здоров'я є найбільшою цінністю) та на виконання вимог концепції ООН «Про сталий людський розвиток», а також Кодексом цивільного захисту України.

«Цивільний захист» є обов'язковою дисципліною, яка включається в навчальні плани як нормативна і самостійна та викладається на кафедрах охорони праці або цивільного захисту вищих навчальних закладів. Відповідно до нормативних документів курс «Цивільний захист» повинен зберігати свою самостійність за будь-якої організаційної структури вищого навчального закладу та викладатися студентам освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст», «магістр». [4].

Актуальність введення в навчальні плани нормативної дисципліни «Цивільний захист» обумовлена тим, що нинішні студенти в майбутньому - потенційні керівники підприємств, організацій та інших об'єктів, а значить - майбутні начальники цивільного захисту. Незалежно від профілю спеціальності вони повинні бути підготовлені до того, щоб організувати вирішення завдань цивільного захисту у випадку виникнення надзвичайних ситуацій місцевого й об'єктового рівнів і, звичайно ж, мати вичерпні знання з профілактики надзвичайних ситуацій, надзвичайних подій, нещасних випадків тощо. Таким чином, майбутній керівник повинен уміти організувати і забезпечити не тільки індивідуальну безпеку, але й безпеку колективу людей, прийняти правильні

рішення щодо їх захисту від можливих наслідків аварій, катастроф, стихійних лих.

Об'єднання ж дисциплін та викладання дисципліни «Охорона праці» (замість двох дисциплін: «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі») раніше, ніж дисципліни «Безпека життєдіяльності», а також викладання дисципліни «Цивільний захист» для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» є недоцільним, оскільки на молодших курсах навчання більшість студентів не мають достатнього уявлення про їх подальшу роботу, а тому не бачать сенсу вивчення цих дисциплін, внаслідок чого у студентів виявляється низька мотивація до освіти із зазначеного напрямку.

Таким чином, при підготовці фахівців не слід недооцінювати роль наук, пов'язаних з безпекою, у формуванні професійних навичок майбутніх спеціалістів абсолютно всіх галузей.

Крім того, у вищому навчальному закладі слід дотримуватись саме ступеневої схеми вивчення зазначених дисциплін, оскільки усвідомлення необхідності набуття знань з «Цивільного захисту» та «Охорони праці в галузі» приходить до майбутніх фахівців лише після отримання базових знань у сфері безпеки життєдіяльності, набуття стійких уявлень про характер технологічних процесів та специфіку роботи підприємств, на яких в подальшому працюватимуть випускники.

Тільки в такому випадку можна бути впевненим, що майбутній керівник після закінчення ВНЗ матиме достатній рівень підготовки та знання, необхідні для забезпечення не лише особистої безпеки, але й збереження життя та здоров'я своїх підлеглих в будь-яких надзвичайних ситуаціях.

Учителі, які викладають цей предмет, повинні завжди пам'ятати про формування знань, необхідних для безпечної життєдіяльності вихованців, насамперед, в умовах території, де вони проживають, умінь діяти в екстремальних ситуаціях. Практичне використання учнями здобутих знань у повсякденному житті є показником-ефективності роботи вчителя з безпеки життєдіяльності та цивільного захисту.

Література:

1. Запорожець О.І. Питання державного регулювання викладання у ВНЗ дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Охорона праці та цивільний захист» / О.І. Запорожець, А.В. Русаловський, В.М. Заплатинський, Б.Д. Халмурадов // Безпека життєдіяльності. - 2007. - № 11. -С. 11-13.
2. Чорна Т.М. Проблеми викладань циклу з питань безпеки життєдіяльності у вищих навчальних закладах / Т.М. Чорна, В.А. Заєць, Л.П. Нещадим, О.П. Слободян // Безпека життєдіяльності.-2012.-№ 11.-С. 11-13.
3. Кобилянський О.В. Вивчення безпеки життєдіяльності при підготовці бакалаврів економічного спрямування / О.В. Кобилянський // Наукові записки ТИПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка /гол. ред. Г. Терещук. - Тернопіль, 2010. - № 1. - С. 243-250.
4. Волненко Н.Б. Щодо необхідності перегляду навчальних програм з дисципліни «Безпека життєдіяльності» / Н.Б. Волненко, О.І. Богатов, Ю.В. Кулявець, В.М. Литвиненко // Вісник Національного технічного університету «ХГП». - 2009. - №9. - с. 54-59